

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Odd. pro vědeckou činnost PedF UK
M.D. Rettigové 4
116 39 Praha 1 – Nové Město

Posudek oponenta na dizertační práci

Autorka: Mgr. Jana Mottlová

Téma práce: Trest obecně prospěšných prací – alternativa k trestu odnětí svobody

Oponent: PhDr. Jan Sochůrek, Ph.D.
Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky
Pedagogická fakulta
Technická univerzita v Liberci
Hálkova 6
460 01 Liberec

Společenská závažnost:

Společenská závažnost tématu předložené dizertační práce „Trest obecně prospěšných prací – alternativa k trestu odnětí svobody“ je spatřována zejména v:

- trend nárůstu trestné činnosti spolu s klesajícím věkem pachatelů je jedním ze závažných problémů současné společnosti
- penologické koncepce založené na preferenci trestu odnětí svobody jako nejčastějším nástrojem potrestání se jeví zejména u pachatelů trestných činů menší společenské nebezpečnosti jako překonané
- věznění (výkon trestu odnětí svobody) v sobě zahrnuje řadu okolností a jevů, které mohou nepříznivě působit na další životní dráhu pachatelů, kteří se dopustili epizodické a méně závažné trestné činnosti
- příklon k hledání alternativních způsobů potrestání vyžaduje i kvalitní fungování některých společenských institucí probační a mediační služby a postpenitenciární péče

Metodologie dizertační práce:

Cílem dizertační práce je „shrnout a předložit doporučení určená pro budoucí absolventy studia etopedie, kteří se stanou sociálními pracovníky a budou se s klienty Probační a mediační služby (dále PMS – pozn.J.S.) setkávat.“ (str.12)

Tento cíl autorka spojuje se snahou „přehledně a názorně shrnout dosud nabyté zkušenosti s tímto trestem (trest obecně prospěšných prací, dále jen OPP – pozn. J.S.), shromáždit dosažené úspěchy, ale zároveň se práce nebrání uvést nedokonalosti v zákoně, pojmenovat nedostatky a překážky, které je potřeba překonat, budeme-li chtít dosáhnout vyšší efektivity alternativních trestů.“ (tamtéž).

Vytyčenému cíli a s ním spojeným záměrem odpovídá metodologie zpracování tématu. Autorka použila metodu obsahové analýzy dokumentů Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, Ministerstva spravedlnosti ČR, Policie ČR a Vězeňské služby. Dále provedla šetření dotazníkem vlastní konstrukce a analýzu dokumentů, které realizovala ve vlastní praxi při práci v PMS. Jde o práci teoreticko-empirickou, autorka použila kombinaci metod kvantitativních a kvalitativních. Výsledky dotazníkového šetření jsou zpracovány částečně v absolutních číslech, částečně v procentuálním zastoupení zkoumané položky v rámci souboru.

Předložená práce obsahuje 107 stran textu, ve kterých je obsažen i seznam použitých zkratk a seznam literatury, který čítá 38 titulů literatury českých i zahraničních autorů, 4 odkazy na webové stránky a systém právních norem ASPI. Součástí práce je i 12 příloh – většinou předpisů různé právní síly.

V teoretické části se autorka zabývá nejprve historickým vývojem a pojetím alternativních trestů i jejich současnou právní úpravou v ČR. Za cenné lze považovat zejména strany 27 – 35, kde autorka popisuje různé přístupy k trestu OPP v zahraničí. Významný přínos pro studium a diskusi o alternativních trestech, zejména práci OPP tvoří další část práce, kde popisuje jednotlivé úkony probačního pracovníka a dalších orgánů, které se na rozhodování a výkonu trestu OPP podílejí a realizují jej. Přesto dle názoru oponenta v této části práce chybí širší diskuse zejména o pedagogických, psychologických a sociálních aspektech trestu OPP.

V empirické části provedla autorka rozsáhlou analýzu dokumentů, zákonných norem a dalších předpisů, souvisejících s trestem OPP a zabývala se rovněž i dotazníkovým šetřením mezi probačními pracovníky i klienty probační a mediační služby s cílem zjistit jejich názory a zkušenosti s realizací tohoto trestu.

Celkově práci hodnotím jako *zdařilou a přínosnou studii*, která může významně přispět ke zkvalitnění uplatňování a realizace alternativních trestů v ČR. Sama autorka upozorňuje na řadu nedostatků a problémů, které jsou s touto formou trestání spojené. Další přínos vidím zejména v aplikaci teorie, konfrontované s praktickými zkušenostmi doktorandky z práce v PMS. Rovněž široký záběr analyzovaných dokumentů je přínosem pro ty, kdo chtějí v této oblasti pracovat nebo se o ní více dovědět. Předložená práce pak může posloužit jako základ budoucího učebního textu pro výše naznačené skupiny zájemců.

K práci mám však i některé připomínky.

Jak již bylo uvedeno výše, autorka se v práci nezabývá různými pedagogickými a psychologickými aspekty problematiky, což je zřejmě dáno vymezením práce jako spíše popisné a analytické studie, která se zabývá OPP. Trest OPP však nelze mnoha pachatelům ukládat proto, že s ohledem na jejich osobnost nebo způsob života nebude mít požadovaný výchovný efekt a podcenění této skutečnosti právě vede k velmi častým selháním takto potrestaných pachatelů a pozdějším přeměnám na trest odnětí svobody.

Rovněž tabulky se zjištěnými údaji jsou pouze popsány bez interpretace a zhodnocení, které je sice provedeno souhrnně, avšak např. v kapitole popisující šetření mezi klienty PMS zhruba jen na polovině stránky (str. 89). Širší diskuse ke zjištěným údajům by ještě zvýšila kvalitu předložené práce.

Přínos dizertační práce :

- uvedené analýzy a poznatky významně přispívají ke kritickému zhodnocení a hledání forem a metod zkvalitnění uplatňování alternativních trestů, zejména trestu OPP v rámci práce s pachateli méně závažných trestných činů
- získané poznatky rovněž přímo ukazují na každodenní problémy práce probačních a mediačních pracovníků včetně některých nesrovnalostí v normách, které činnost MPS a alternativních trestů upravují.
- získané poznatky (zejména teoretickou část) je možné použít jako studijní materiál pro začínající pracovníky PMS i další odborníky, kteří se přímo či nepřímo s podílejí na práci s pachateli trestných činů (včetně např. sociálních pracovníků věznic).

Předložená dizertační práce splňuje podmínky kladené na dizertační práci a proto ji doporučuji k obhajobě.

Problémy do diskuse:

- pojednejte stručně o nejvýznamnějších pedagogických, psychologických a sociálních aspektech, které by se měly brát v úvahu při rozhodování o uložení trestu OPP.
- jakou roli by v teoretickém i praktickém řešení problematiky- s ohledem na předchozí otázku – měla sehrát etopedie ?

PhDr. Jan Sochůrek, Ph.D.

